

УДК: 330.34:331.52:631.1

DOI: DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.193.94-101>

Демченко О.В.

кандидат економічних наук

Одеський національний технологічний університет

Demchenko Oleksandr

PhD in Economics

Odesa National University of Technology

<https://orcid.org/0000-0002-0796-7164>

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК БАЗИСУ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Статтю присвячено аналізу економічних, соціальних та екологічних проблем, що стимулювали розроблення концепції сталого розвитку. Метою дослідження є систематизація та узагальнення наявних теоретико-методичних засад сталого розвитку та уточнення в розрізі формування людського капіталу сільських територій. В статті розглянуто різні методичні підходи до оцінки сталого розвитку, зокрема сільських територій, з акцентом на Цілі сталого розвитку (ЦСР) ООН. В дослідженні представлено аналіз 17 Глобальних цілей, ухвалених на період до 2030 року, які спрямовані на досягнення миру, процвітання та сталого розвитку у всіх країнах. В дослідженні обґрунтовано важливість адаптації глобальних цілей до національних особливостей України, враховуючи специфіку соціально-економічної та екологічної системи. Наведено перелік ключових цілей для сталого розвитку сільських територій України, зокрема подолання бідності, розвиток сільського господарства, забезпечення якісної освіти, чистої води, гідної праці, інновацій та інфраструктури.

Ключові слова: сталий розвиток, людський капітал, сільські території, індикатори оцінки, глобальні цілі ООН, соціально-економічна система.

FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AS A BASIS FOR THE FORMATION OF HUMAN CAPITAL IN RURAL AREAS

The article is dedicated to the analysis of economic, social, and environmental problems that intensified at the end of the 20th century and the beginning of the 21st century, stimulating the development of the concept of sustainable development. The authors examine contemporary challenges related to inequality between rich and poor countries, rising greenhouse gas emissions, and the consequences for the environment and society. The aim of the study is to systematize and generalize the existing theoretical and methodological foundations of sustainable development and to clarify them in the context of human capital formation in rural areas. The historical development of the concept of sustainable development, which was established at the UN conference in Rio de Janeiro in 1992, is considered, and three main components of this concept are presented: economic, social, and environmental. The study addresses the classical concept of sustainable development based on the Venn diagram, illustrating the harmonious combination of these components. Special attention is given to the analysis of indicators used for assessing sustainable development in rural areas. Specifically, both domestic and foreign methodological approaches to measuring the effectiveness and inclusiveness of the development of these areas are studied. The article examines various methodological approaches to assessing sustainable development, particularly in rural areas, with a focus on the Sustainable Development Goals (SDGs) of the UN. The study presents an analysis of 17 Global Goals adopted for the period until 2030, aimed at achieving peace, prosperity, and sustainable development in all countries. It is revealed that Ukraine, as a UN member, has actively participated in the implementation of the SDGs, particularly through the national report "Sustainable Development Goals: Ukraine" in 2017. The study substantiates the importance of adapting global goals to the national characteristics of Ukraine, taking into account the specifics of the socio-economic and ecological system. A list of key goals for sustainable development in rural areas of Ukraine is provided, including poverty eradication, agricultural development, ensuring quality education, clean water, decent work, innovation, and infrastructure. The research identifies the importance of indicators for monitoring the achievement of goals and comparing them with the target values planned for 2030. However, considering the current situation with Russian aggression, the achievement of these goals is only possible in the long-term perspective.

Keywords: sustainable development, human capital, rural areas, evaluation indicators, UN global goals, socio-economic system.

JEL Classification: Q01, O15, R11, Q56, J24

Постановка проблеми. Засади сталого розвитку відіграють ключову роль у формуванні людського капіталу сільських територій, адже саме стійкий розвиток є запорукою підвищення якості життя, соціальної стабільності та економічного зростання. У сучасних умовах глобальних екологічних, соціальних і економічних викликів, таких як зміни клімату, зменшення природних ресурсів та зростання нерівності, особливо важливо звернути увагу на сільські території, які часто залишаються поза увагою державних політик та інвестицій. Формування людського капіталу в цих регіонах є невід'ємною складовою стратегії сталого розвитку, що дозволяє підвищити ефективність агропромислових підприємств, створити нові робочі місця, знизити міграцію до міст і підтримувати соціальну та екологічну рівновагу. Зокрема, актуальність дослідження обумовлена необхідністю впровадження інноваційних підходів до управління людськими ресурсами, які базуються на принципах сталого розвитку та враховують специфіку сільських регіонів. Це дозволить забезпечити підготовку висококваліфікованих спеціалістів, які здатні ефективно реагувати на сучасні виклики і сприяти розвитку сільських громад. Дослідження у цьому напрямку сприяє формуванню комплексного підходу до вирішення проблем нерівності, відтоку молоді з сільських територій та збереження природних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням фундаментальних засад сталого розвитку присвячено велику кількість наукових праць, такі вітчизняні та іноземні вчені як Гао К. [16], Зенг Х. [16], Ільїна М.В. [12], Кирилюк С.В. [9], Лін Ш. [14], Соколова А.О. [11], Танг Я. [15], Тимошенко М.М. [11], Томашук І.О. [10], Усюк Т.В. [8], Фаріон Л.В. [8], Хвесик М.А. [12], Хоу Л. [14], Чен Ч. [16] та інші присвятили свої дослідження тематиці сталості розвитку підприємств, регіонів та держав.

Незважаючи на численні нароби вчених щодо фундаментальних засад сталого розвитку, деякі аспекти зазначеної проблеми потребують доопрацювання та обумовлюють вибір заданої тематики дослідження.

Метою дослідження є систематизація та узагальнення наявних теоретико-методичних засад сталого розвитку та уточнення в розрізі формування людського капіталу сільських територій.

Виклад основного матеріалу. Кінець ХХ та початок ХХІ століття ознаменувалися безпрецедентним загостренням багатьох економічних, соціальних та екологічних проблем. Для критичної частини людської цивілізації, насамперед в середовищі розвинутих країн, стало очевидним, що її матеріальні досягнення є суперечливими як за результатами, так і за ціною. З одного боку, суспільне виробництво, еволюціонувавши від примітивного натурального до складного (розширеного) товарного виробництва, наразі забезпечує задоволення найвибагливіших потреб не лише заможних жителів планети, але й дало змогу суттєво просунутися на шляху боротьби із бідністю. Гуманізація суспільних відносин, що стала одним із драйверів соціального прогресу та утворення нової якості у розвитку трудових ресурсів – людського капіталу, сприяла також зміні базових світоглядних принципів у комунікативному контурі «суспільство-природа-людина» (рис. 1).

Так, за даними Світового банку, глобальна частка тих, хто витрачає 2,15 і менше дол. на день (рівень крайньої бідності) за період з 1981 до 2019рр. зменшилася з 43,6% до 8,4% [1]. Однак відставання бідних країн від багатих за цей період тільки посилилось. Для порівняння - ВВП на душу населення в найбідніших економіках (*low income*) в 1981р. становило в середньому 709 дол., а в 2021р. -787,4 дол. Натомість в найбагатших економіках (*high income*) фактичні значення даного показника становили в середньому 21731,3 та 42372,6 дол. відповідно [2].

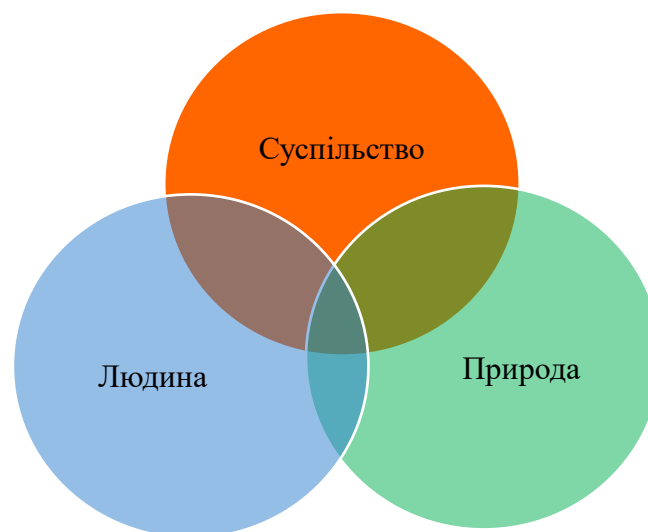

Рис. 1. Комунікативний контур «суспільство-природа-людина»

Джерело: власна розробка автора

Ціна зростаючого багатства жителів планети може виявитися надто високою для людської цивілізації – за останніх 30 років лише викиди парникових газів (CO²) зросли на 67% [3]. Беручи до уваги ескалацію частоти та зростання масштабів руйнівних природних катаклізмів за цей період, можна з упевненістю сказати, що збереження нинішньої моделі виробництва із збільшенням викидів парникових газів спричинить катастрофічні кліматичні зміни на усій планеті [4].

Не меншою проблемою є заострення економічних протиріч між так званими «багатою Північчю» та «бідним Півднем». Такі протиріччя небезпідставно вважаються одним із головних факторів стрімкого зростання релігійного екстремізму, тероризму та регіональних збройних конфліктів, які зумовлюють важкі гуманітарні катастрофи – безпросвітну бідність, голод, дитячу смертність, торгівлю людьми, порушення базових людських прав тощо. Тому заклики про нагальну необхідність переходу суспільного виробництва на принципи сталого розвитку є не дивацтвом вузького кола рафінованих інтелектуалів, а умовою виживання людської цивілізації [4, 5].

З моменту проведення історичної конференції ООН в м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія, 1992р.), концептуальна основа сталого розвитку не змінилася: сталий розвиток – це розвиток, який відповідає потребам сьогодення, не

ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби [6]. Він досягається в результаті гармонійного поєднання стабільного збільшення обсягів виробництва, ощадливого ставлення до навколишнього природного середовища та забезпечення гідних умов життя усім членам суспільства. Виходячи з цього, виділяють три складових сталого розвитку – економічну, соціальну та екологічну.

Графічна модель концепції сталого розвитку традиційно наводиться у вигляді діаграми Венома, що показує всі можливі логічні відношення для скінченного набору множин. У даному випадку такий набір складається з трьох компонентів – економічної, соціальної та екологічної складової сталого розвитку (рис. 2). Кожна із трьох складових відображена у вигляді кола. Тому, за логікою даної діаграми, ділянка, де три кола накладаються і є графічною інтерпретацією сталого розвитку, як гармонійного поєднання економіки, соціальної сфери та навколишнього середовища. Умовою такої гармонії є досягнення компромісу в місцях подвійного накладання. Назвемо їх комунікативні контури «економіка-соціум», «економіка-довкілля», «соціум-довкілля». Досягнення відповідних станів – «життєздатний», «справедливий», «толерантний» – є безальтернативною умовою функціонування досліджуваної системи на умовах сталості [7].

Рис. 2. Концепція сталого розвитку у діаграмі Венома
Джерело: [7]

Досліджуючи методичні підходи до оцінки ефективності розвитку сільських територій за умов сталості, Усюк Т.В. і Фаріон Л.В. слушно відмічають, що зважаючи на процеси реформування й децентралізації, адаптація до сучасних інституційних змін у розвитку села відбувається за умови, що сукупність показників розвитку позитивно змінюється у часі, тобто спостерігається нарощування результативної ознаки або досягається ефект, зокрема важливими з них є такі: економічні індикатори сталого розвитку, що вказують на

ефективність розвитку сільських територій: зростання сільської економіки, збагачення сільського населення, збільшення прибутковості сільськогосподарських підприємств тощо; соціальна група індикаторів сталого розвитку, що спрямована на виявлення аналітичних значень, що дають змогу визначити особливості людського розвитку, зокрема, це показники: демографічної ситуація на селі; доступу до освіти; рівня грамотності й освіченості селян; забезпеченості питною водою; рівня газифікації та електропостачання; наявності й

періодичності руху громадського транспорту; кількості бібліотек, музеїв, парків культури, кінотеатрів; кількості закладів позашкільної освіти та ін.; екологічна група індикаторів сталого розвитку, що характеризується такими показниками, як: забезпечення природними ресурсами й ступінь їх використання, рівень забруднення, загальний екологічний стан довкілля тощо; витрати на проведення економічних, соціальних, екологічних заходів. Сукупний ефект сталого розвитку повинен бути додатним і перевищувати показники попередніх років [8].

На основі узагальнення зарубіжного досвіду щодо оцінки інклюзивного розвитку ВЕФ, різних методичних підходів до вимірювання інклюзивного економічного зростання, Киризиук С.В. пропонує набір базових індикаторів для вимірювання інклюзивного сільського розвитку. Вчений вважає, що виникнення концепцій інклюзивного зростання і розвитку виступає логічним доповненням концепцій економічного зростання та сталого розвитку. Однак, хоча згадувані теорії містять інклюзивні положення (зокрема, концепція економічного зростання передбачає прискорені темпи економічного розвитку в менш розвинених країнах; концепція сталого розвитку – право на екобезпечне середовище для всіх країн та людей тощо), проте їх впровадження, на думку Киризиука С.В., не дозволило досягти очікуваних результатів, а в окремих випадках призвело до погіршення стану соціоекономічних систем [9]. Автору важко погодитися із таким твердженням стосовно конкретно сталого розвитку сільських територій України – українське суспільство немає жодного досвіду багаторічної практики розвитку сільських територій на засадах теорії сталості.

Крім того, це базова концепція розвитку сільських територій ЄС що засвідчила свою високу ефективність. На думку Томашука І.О. головним інструментом реалізації стратегії сталого розвитку сільських територій України є програмно-цільовий підхід [10]. Тимошенко М.М. і Соколова А.О. пропонують нормативний методичний підхід до забезпечення сталого розвитку сільських територій – розробка, публічне обговорення та реалізації відповідного стратегічного плану [11].

Хвесик М.А. та Ільїна М.В. пропонують методичний підхід оцінки перспектив розвитку сільських територій на основі їх параметризації [12]. Даний науковий підхід до обґрунтування методології сталого розвитку сільських територій викликає дослідницький інтерес, оскільки є спробою класифікації сільських населених пунктів за актуальним критерієм – віддаленість від районного/обласного центру. До того ж, у вітчизняному експертному середовищі критерій просторової диференціації у розвитку територій дістав належне визнання. Однак, на нашу думку, в даному випадку він потребує уточнення: 1) критерій «наближені», «відносно віддалені», «периферійні» є достатньо умовними, оскільки розвиток транспортних технологій робить близькими ті відстані, які ще донедавна вважалися великими. Отже, критерій потребує уточнення; 2) метод містить багато якісних характеристик, які, для практичного застосування, потребують кількісної формалізації.

Попри відсутність єдиного підходу до методології показників сталого розвитку сільських територій, Інститут Світових Ресурсів (ООН) пропонує універсальні критерії для їх обґрунтування (табл. 1).

Таблиця 1

Критерії вибору показників

Критерій	Опис
Актуальність	Чи вимірює показник те, що дійсно важливо, на відміну від того, що найлегше виміряти? Дослідникам слід уникати вимірювання того, що легко виміряти, замість того, що необхідно для досягнення цілей оцінювання.
Достовірність	Наскільки достовірними чи правдоподібними є дані звіту про оцінку сталого розвитку для цільової аудиторії? Зацікавлені сторони та експерти, з якими проводилися консультації, можуть допомогти визначити надійні джерела інформації. Технічний аналіз даних може допомогти підвищити достовірність.
Валідність	Чи відображатиме показник те, що дослідник хотів виміряти? Валідність означає, чи дійсно вимірюється вимірює те, що має вимірюватися.
Надійність	Якщо дані про індикатор збираються однаково з того самого джерела з використанням тих самих правил збору інформації кожного разу, чи будуть отримані однакові результати? Одним із способів підвищення надійності є забезпечення регулярного моніторингу.
Практичність	Дослідникам слід уникати спроб виміряти занадто багато. Щоб обмежити витрати на збір даних, користувачі повинні розглянути, які показники вже відстежуються. Дослідники також повинні розглянути, чи можна розрахувати показник безпосередньо, чи потрібні (і скільки) додаткові дані для розрахунку значення показника.

Джерело: [13]

Китайські дослідники Лін Ш. і Хоу Л., для оцінки рівня розвитку сільських територій за параметрами сталості, пропонують використовувати комплексну багаторічну модель, що орієнтована, насамперед, на

потреби людей, а оціночні показники встановлюються за допомогою аналізу політичних програм та вибіркового інформаційних даних у поєднанні з Цілями сталого розвитку ООН (ЦСР) [14].

Танг Я. пропонує метод «розумне село» для дослідження рівня розвитку сільських територій [15]. Вчений обґрунтовує 6 вимірів (критеріїв) рівня розвитку сільських територій, кожен з яких має відповідну вагу, та набір показників, що описують кожен із вимірів і мають вагу, визначену розрахунковим шляхом:

- 1 вимір: управління (вага = 10). Описується показниками: 1) чистий фермерський дохід на душу населення (вага = 33,33); 2) кількість усіх типів організаційних форм ферм (вага = 33,33); 3) кількість ферм, що мають дохід від реалізації в діапазоні від 10000 до 99999 дол. США (вага = 33,33);

- 2 вимір: якість життя (вага = 10). Описується показниками: 1) загальна сума житлових кредитів і грантів за програмами сільського розвитку Міністерства сільського господарства США (вага = 20); 2) середній відсоток продовольчо-безпечних домогосподарств на сільських територіях (вага = 20); 3) відсоток домогосподарств із доступом до Інтернету (вага = 30); 4) кількість лікарів на 100 тис. населення (вага = 30);

- 3 вимір: економіка (вага = 30). Описується показниками: 1) індекси загальної продуктивності факторів (вага = 20); 2) дохід на душу населення на сільських територіях (вага = 30); 3) рівень зайнятості на сільських територіях (вага = 20); 4) обсяг позик на економічний розвиток села та грантів програм Міністерства сільського господарства США (вага = 30);

- 4 вимір: соціальне середовище (вага = 20). Описується показниками: 1) відсоток сільського населення з вищою освітою (коледж) (вага = 35); 2) кількість громадських бібліотек (вага = 10); 3) сума грантів для сільськогосподарських підприємств та можливостей для сільського бізнесу за програмами Міністерства сільського господарства США (вага = 20); 4) середній вік оператора головних операторів ферми (вага = 10); 5) частка сільського населення (вага = 10); 6) відсоток неметричних округів, які прилягають до метрополітену, серед усіх неметричних округів штату (вага = 15);

- 5 вимір: навколишнє природне середовище (вага = 10). Описується показниками: 1) загальна сума позик і грантів на водопостачання та утилізацію відходів за програмами сільського розвитку Міністерства сільського господарства США (вага = 33,33); 2) частка сільськогосподарських угідь у загальній площі земель (вага = 33,33); 3) відсоток сільськогосподарських угідь у програмі збереження або резервування водно-болотних угідь від загальної площі землі (вага = 33,33);

- 6 вимір: мобільність (вага = 20). Описується показниками: 1) відсоток неметричних округів, рівень чистої міграції яких перевищує 2% серед усіх неметричних округів штату (вага = 40); 2) загальна довжина смуг-миль у сільській місцевості (кількість смуг, помножена на довжину шосе) (вага = 30); 3) міжміське повітряне сполучення для сільських жителів у зоні обслуговування (вага = 20); 4) середньодобові людино-милі (вимірюють кількість, яку пересічна людина проходить пішки за рік або проїжджає за рік на приватних транспортних засобах, включаючи автомобілі,

фургони, позашляховики, пікапи, таксі, інші вантажівки, транспортні засоби для відпочинку, мотоцикли та легкі електричні транспортні засоби, такі як візки для гольфу) (вага = 10) [15].

Чен Ч., Зенг Х. і Гао К. для обґрунтування управлінських підходів до відродження сільських територій Китаю, пропонують використовувати досвід сталого розвитку розвинутих країн [16]. Вчені пропонують наступну систему показників потенціалу сталого розвитку повіту (округу) - первинний індекс «Потенціал сталого розвитку повіту» (CSDC), що розраховується на основі вторинних індексів: «Економічна здатність до утворення сталої спільноти» (EAC); «Спроможність соціального розвитку» (SDC); «Спроможність до екологічної стійкості» (ECC). У свою чергу вторинні індекси розраховуються на основі третинних індексів.

Попри існуючі відмінності у методичних підходах до конструювання індексів та показників вимірювання й оцінки сталого розвитку, в тому числі і сільських територій, переважна більшість дослідників звертає свою увагу на Цілі сталого розвитку ООН. Це ключові напрямки розвитку країн, що були ухвалені на Саміті ООН зі сталого розвитку:

- вони замінили Цілі розвитку тисячоліття, термін яких закінчився наприкінці 2015 року;

- ЦСР ухвалені на період від 2015 до 2030 року і нараховують 17 Глобальних цілей, яким відповідають 169 завдань [17].

Цілі сталого розвитку або Глобальні цілі - це набір із сімнадцяти взаємопов'язаних цілей, покликаних служити «спільним планом миру та процвітання для людей і планети зараз і в майбутньому» [18]: 1) покінчити з бідністю у всіх її формах всюди; 2) покінчити з голодом, досягти продовольчої безпеки, покращити харчування та сприяти сталому сільському господарству; 3) забезпечення здорового життя та сприяння добробуту для всіх у будь-якому віці; 4) забезпечити інклюзивну та справедливую якісну освіту та заохочувати можливість навчання протягом усього життя для всіх; 5) досягнути гендерної рівності та розширити можливості всіх жінок і дівчат; 6) забезпечити доступність та стале управління водою та санітарією для всіх; 7) забезпечити доступ до доступної, надійної, сталої та сучасної енергії для всіх; 8) сприяти стійкому, інклюзивному та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній роботі для всіх; 9) створити стійку інфраструктуру, сприяти інклюзивній та сталій індустріалізації, сприяти інноваціям; 10) зменшити нерівність усередині та між країнами; 11) зробити міста та населені пункти інклюзивними, безпечними, стійкими та сталими; 12) забезпечити стійкі моделі споживання та виробництва; 13) вжити термінових заходів для боротьби зі зміною клімату та її наслідками; 14) зберігати та раціонально використовувати океани, моря та морські ресурси для сталого розвитку; 15) захищати, відновлювати та сприяти сталому використанню наземних екосистем, раціонально управляти лісами, боротися з опустелюванням, а також зупинити й повернути

назад деградацію землі, зупинити втрату біорізноманіття; 16) сприяти мирним та інклюзивним суспільствам для сталого розвитку, надавати доступ до правосуддя для всіх і створювати ефективні, підзвітні та інклюзивні інституції на всіх рівнях; 17) посилити засоби реалізації та активізувати Глобальне партнерство для сталого розвитку [19].

Україна, як член ООН, та країна, яка намагається будувати сучасне розвинуте стійке суспільство, приєдналася до глобальної акції переходу на принципи сталого розвитку – в національній доповіді «Цілі сталого розвитку: України» підготовленій Міністерством економічного розвитку і торгівлі України в 2017р. визначено перелік завдань, індикаторів та календарний план їх досягнення [20]. На нашу думку, з методичної точки зору, саме цей документ найповніше задовольняє умови завдання в рамках нашого дослідження, оскільки він враховує національні особливості функціонування й розвитку соціально-економічно-екологічної системи.

В контексті тематичної спрямованості нашого дослідження, на нашу думку, до переліку «ЦСР: Україна», що задовольняють умову пошуку чинників формування людського капіталу сільських територій та їх сталого розвитку є: Ціль 1. Подолання бідності; Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства; Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя; Ціль 4. Якісна освіта; Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови; Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання; Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура; Ціль 10. Скорочення нерівності; Ціль 11. Сталій розвиток міст і громад; Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво. Контроль досягнення відповідних цілей здійснюється за допомогою виконання завдань (тактичних цілей), індикаторів виконання завдань, порівняння фактичних значень індикаторів та їх цільових значень у визначені календарні строки.

Отже, в дослідженні цільові значення індикаторів в національній доповіді «Цілі сталого розвитку: України» заплановано досягнути в 2030р. Однак, зважаючи на триваючу російську військову агресію проти

України, та спричинену нею соціально-економічну катастрофу, досягнення визначених тактичних та стратегічних цілей слід розглядати лише у віддаленій перспективі без конкретних часових маркерів, які наразі неможливо визначити навіть приблизно. Разом з тим, цільові значення індикаторів для 2030р. є соціально-економічними маяками, що служать науково-обґрунтованими орієнтирами для оцінки фактичного стану та перспектив формування й розвитку людського капіталу сільських територій, що мають функціонувати на принципах сталого розвитку.

Висновки. Отже, сталий розвиток, як концепція, набуває дедалі більшої актуальності у світлі загострення проблем нерівності, бідності, екологічної деградації та соціальних конфліктів. Попри досягнення в економічному зростанні та подоланні крайньої бідності, зберігається значна диспропорція між багатими та бідними країнами. Поглиблення економічної прірви між глобальною Північчю та Півднем призводить до виникнення нових загроз, зокрема зростання релігійного екстремізму та тероризму. Екологічна складова також викликає серйозне занепокоєння, оскільки надмірне зростання викидів парникових газів продовжує погіршувати кліматичну ситуацію, що призводить до руйнівних катастроф природного характеру. Це ставить під загрозу стабільність розвитку всієї цивілізації. Аналіз міжнародного досвіду, зокрема, досвіду ЄС, підтверджує ефективність застосування програмно-цільового підходу для забезпечення сталого розвитку сільських територій. У статті розглянуто різні методи оцінки сталого розвитку, зокрема індикатори економічного, соціального та екологічного прогресу. Такі підходи вимагають гнучкої адаптації до сучасних реалій і врахування специфіки кожної території. Дослідження наявних теоретико-методичних підходів до оцінювання сталого розвитку виявило, що сталий розвиток залишається ключовою стратегією для подолання сучасних глобальних викликів, а ефективна інтеграція економічної, соціальної та екологічної складових розвитку є запорукою стабільного майбутнього для суспільства.

Список використаних джерел:

1. Worldbank. Poverty headcount ratio at \$2.15 a day (2017 PPP) (% of population) 2017. URL: <https://api.worldbank.org/v2/en/indicator/SI.POV.DDAY?downloadformat=excel> (дата звернення 19 вересня 2024р.)
2. Worldbank. GDP per capita (constant 2015 US\$). 2015. URL: <https://api.worldbank.org/v2/en/indicator/NY.GDP.PCAP.KD?downloadformat=excel>
3. Worldbank. CO2 emissions (kt). 2016. URL: <https://api.worldbank.org/v2/en/indicator/EN.ATM.CO2E.KT?downloadformat=excel> (дата звернення 19 вересня 2024р.)
4. Мудрак Р.П., Лагодієнко В.В., Демченко О.В. Проблеми реалізації концепції сталого розвитку в аграрному секторі економіки України. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2022. Том 7. № 3. С. 204-213. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-3-28>
5. Резнікова Н.В., Іващенко О.А., Курбала Н.В. Ретроспективний аналіз альтернативних підходів до виокремлення розвинених країн: фінансовий, індустріальний, цифровий та інноваційний виміри розвитку. Ефективна економіка. 2020. №9. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.9.1
6. United Nations. Report of the United Nations Conference on Environment and Development. Rio de Janeiro, 3-14 June 1992. 1992. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N92/836/55/PDF/>

N9283655/pdf?OpenElement (дата звернення 19 вересня 2024р.)

7. Сталій розвиток. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сталій_розвиток (дата звернення 19 вересня 2024р.)
8. Усюк Т.В., Фаріон Л.В. Методичні підходи до оцінки ефективності розвитку сільських територій за умов сталості. *Економіка АПК*. 2018. № 2. С. 64-70.
9. Киристюк С.В. Методичні підходи та прикладні оцінки інклюзивного сільського розвитку. *Економіка АПК*. 2020. № 6. С. 113-121. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202006113>
10. Томашук І. О. Методологічні положення сільського розвитку в контексті функціонування об'єднаних територіальних громад. *Економіка АПК*. 2021. № 6. С. 101-116. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202106101>
11. Тимошенко М. М., Соколова А. О. Науково-організаційні засади удосконалення стратегії розвитку сільських територій в умовах євроінтеграції. *Економіка АПК*. 2018. № 2. С. 55-63.
12. Хвесик М. А., Лыіна М. В. Параметризація оцінювання перспектив розвитку сільських територій різних типів. *Економіка АПК*. 2019. № 6. С. 6-14. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201906006>
13. ICAT (Initiative for Climate Action Transparency). Sustainable Development Methodology: Assessing the Environmental, Social and Economic Impacts of Policies and Actions, D. Rich, R. Song and K.H. Olsen eds. Washington D.C.: World Resources Institute; Copenhagen: UNEP DTU Partnership, 2020. URL: <https://climateactiontransparency.org/wp-content/uploads/2020/04/Sustainable-Development-Assessment-Guide.pdf> (дата звернення 19 вересня 2024р.)
14. Lin Sh., Hou L. SDGs-oriented evaluation of the sustainability of rural human settlement environment in Zhejiang, China. *Heliyon*. 2023. № 9. e13492. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e13492>
15. Tang Y. «Smart Village» Method in Rural Development Research: Three States in U.S. as an Example. *Advances in Economics, Business and Management Research*. 2022. Volume 656. P. 414-422.
16. Chen J., Zeng H., Gao Q. Using the Sustainable Development Capacity of Key Counties to Guide Rural Revitalization in China. *Int J Environ Res Public Health*. 2023. Volume 20(5). doi: 10.3390/ijerph20054076
17. Цілі сталого розвитку. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Цілі_сталого_розвитку (дата звернення 19 вересня 2024р.)
18. Sustainable Development Goals. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_Development_Goals (дата звернення 19 вересня 2024р.)
19. United Nations. Sustainable Development Goals. Teaching guide and resources. URL: <https://www.un.org/uk/sustainable-development-goals> (дата звернення 19 вересня 2024р.)
20. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна». 2017. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf> (дата звернення 19 вересня 2024р.)

References:

1. Worldbank. (2017) Poverty headcount ratio at \$2.15 a day (2017 PPP) (% of population) Available at: <https://api.worldbank.org/v2/en/indicator/SI.POV.DDAY?downloadformat=excel> (accessed September 19, 2024)
2. Worldbank. (2015) GDP per capita (constant 2015 US\$). Available at: <https://api.worldbank.org/v2/en/indicator/NY.GDP.PCAP.KD?downloadformat=excel> (accessed September 19, 2024)
3. Worldbank. (2016) CO2 emissions (kt). Available at: <https://api.worldbank.org/v2/en/indicator/EN.ATM.CO2E.KT?downloadformat=excel> (accessed September 19, 2024)
4. Mudrak, R.P., Lahodienko, V.V. and Demchenko, O.V. (2022) Problemy realizatsii kontseptsii staloho rozvytku v ahrarynomu sektori ekonomiky Ukrainy [Problems of implementing the concept of sustainable development in the agricultural sector of Ukraine's economy]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky - Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. Vol. 7. No. 3. Pp. 204-213. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-3-28> [in ukrainian]
5. Reznikova, N.V., Ivashchenko, O.A. and Kurbala N.V. (2020) Retrospektyvnyi analiz alternatyvnykh pidkhodiv do vyokremlennia rozvynenykh krain: finansovyi, industriialnyi, tsyfrovyi ta innovatsiinyi vymiry rozvytku [Retrospective analysis of alternative approaches to identifying developed countries: financial, industrial, digital, and innovative dimensions of development]. *Efektivna ekonomika - Effective Economy*. No. 9. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.9.1 [in ukrainian]
6. United Nations. (1992) Report of the United Nations Conference on Environment and Development. Rio de Janeiro, 3-14 June 1992. Available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N92/836/55/PDF/N9283655/pdf?OpenElement> (accessed September 19, 2024)
7. Sustainable Development. Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сталій_розвиток (accessed September 19, 2024) [in ukrainian]
8. Usiuk, T.V. and Farion, L.V. (2018) Metodychni pidkhody do otsinky efektyvnosti rozvytku silskykh terytorii za umov staloho rozvytku [Methodological approaches to evaluating the effectiveness of rural area development under

sustainability conditions]. *Ekonomika APK*. No. 2. Pp. 64-70. [in ukrainian]

9. Kyryziuk, S.V. (2020) Metodychni pidkhody ta prykladni otsinky inkliuzyvnogo silskoho rozvytku [Methodological approaches and applied evaluations of inclusive rural development]. *Ekonomika APK*. No. 6. p. 113-121. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202006113> [in ukrainian]

10. Tomashuk, I.O. (2021) Metodolohichni polozhennia silskoho rozvytku v konteksti funktsionuvannia obiednanykh terytorialnykh hromad [Methodological provisions of rural development in the context of functioning of united territorial communities]. *Ekonomika APK*. No. 6. p. 101-116. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202106101> [in ukrainian]

11. Tymoshenko, M.M. and Sokolova, A.O. (2018) Naukovo-orhanizatsiini zasady udoskonalennia stratehii rozvytku silskykh terytorii v umovakh yevrointehratsii [Scientific and organizational principles for improving rural development strategies under European integration conditions]. *Ekonomika APK*. no. 2. p. 55-63. [in ukrainian]

12. Khvesyuk, M.A. and Illyina, M.V. (2019) Parametryzatsiia otsiniuvannia perspektyv rozvytku silskykh terytorii riznykh typiv [Parameterization of the assessment of rural area development prospects of different types]. *Ekonomika APK*. No. 6. p. 6-14. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201906006> [in ukrainian]

13. ICAT (Initiative for Climate Action Transparency). (2020) Sustainable Development Methodology: Assessing the Environmental, Social and Economic Impacts of Policies and Actions, D. Rich, R. Song and K.H. Olsen eds. Washington D.C.: World Resources Institute; Copenhagen. Available at: <https://climateactiontransparency.org/wp-content/uploads/2020/04/Sustainable-Development-Assessment-Guide.pdf> (accessed September 19, 2024)

14. Lin, Sh. and Hou, L. (2023) SDGs-oriented evaluation of the sustainability of rural human settlement environment in Zhejiang, China. *Heliyon*. No. 9. DOI:<https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e13492>

15. Tang, Y. (2022) «Smart Village» Method in Rural Development Research: Three States in U.S. as an Example. *Advances in Economics, Business and Management Research*. Vol. 656. P. 414-422.

16. Chen, J., Zeng, H. and Gao, Q. (2023) Using the Sustainable Development Capacity of Key Counties to Guide Rural Revitalization in China. *Int J Environ Res Public Health*. Vol. 20 no. 5. DOI: 10.3390/ijerph20054076

17. Sustainable Development Goals. Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/Цілі_сталого_розвитку (accessed September 19, 2024) [in ukrainian]

18. Sustainable Development Goals. Available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_Development_Goals (accessed September 19, 2024)

19. United Nations. Sustainable Development Goals. Teaching guide and resources. Available at: <https://www.un.org/uk/sustainable-development-goals> (accessed September 19, 2024)

20. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. (2017) National Report “Sustainable Development Goals: Ukraine 2017” Available at: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf> (accessed September 19, 2024) [in ukrainian]